

Prieskum zadlžených domácností – výsledky tretej vlny

V porovnaní s výsledkami druhej vlny prieskumu sa priemerný pokles príjmu domácností v septembri viac než zdvojnásobil. Naopak, pozitívna zmena nastala v očakávaniach domácností, ktoré využili odklad splátok, alebo iné zmeny podmienok úverovania. Z tejto skupiny domácností už len 1,6 % očakáva výrazné ťažkosti so splácaním svojich úverov v roku 2021. Celkovo by malo mať ťažkosti 0,67 % zadlžených domácností, čo predstavuje 0,58 % z celkového objemu retailových úverov. Priaznivý vývoj epidemiologickej situácie v čase prieskumu sa prejavil návratom značnej časti dlžníkov do zamestnania alebo obnovením podnikania. Prieskum ešte nezachytáva nástup druhej vlny pandémie ani výrazné obmedzenia mobility prijaté v októbri. Tie by sa mali prejať v nasledujúcich vlnách prieskumu.

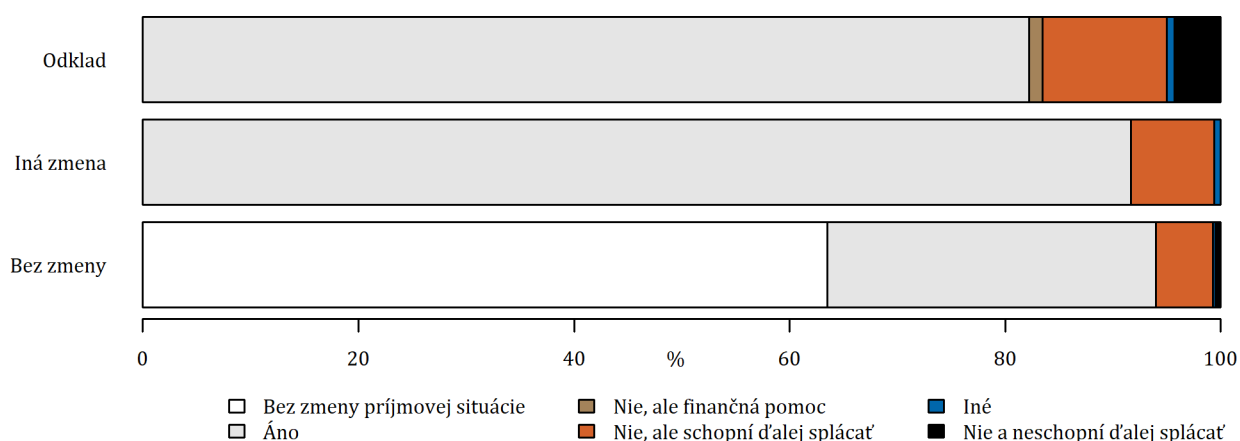
Z dôvodu koronakrízy využilo odklad splátok vyše 5 % zadlžených domácností, čo predstavuje približne 10 % objemu retailových úverov. Ďalších 9,4 % si vybavilo iné zmeny úverových podmienok, a to napr. zníženie mesačných splátok, či refinancovanie úveru. Tento podiel vzrástol z minulomesačnej hodnoty 3,4 %, čo môže súvisieť so 6 %-ným podielom domácností bez odkladu či iných zmien, ktoré v minulej vlne prieskumu plánovali danú zmenu uskutočniť (Cesnak a kol., 2020b).

Zber údajov prebiehal 15-30. septembra 2020 na vzorke 1004 domácností. V porovnaní s predošlou vlnou prieskumu, kde takmer 12 % týchto domácností očakávalo neschopnosť splácania svojich záväzkov od začiatku roka 2021, sú očakávania v aktuálnej vlne výrazne pozitívnejšie (Cesnak a kol., 2020b). Negatívne očakávania má už len 1,6 % domácností s odkladom, či inými zmenami úverových podmienok, čo predstavuje 0,23 % z celkového počtu zadlžených domácností a 0,26 % z celkového objemu retailových úverov. Najväčší vplyv na tomto výraznom zlepšení očakávaní má časť domácností, ktorá požiadala o inú zmenu úverových podmienok než odklad splátok. Z nich sa významnej časti očakávania zlepšili. V prípade domácností s odkladom klesol podiel domácností s negatívnymi očakávaniami z 5,1 % na 4,3 %. V tejto súvislosti však treba poznamenať, že dáta použité v aktuálnej vlne prieskumu boli zozbierané pred vypuknutím druhej vlny epidémie, kedy ešte panovali veľmi optimistické očakávania. Výrazné obmedzenia mobility, ktoré zaviedla vláda na manažovanie pandémie, sa prejavia v odpovediach v nasledujúcich vlnách prieskumu.

Analytické komentáre nie sú oficiálnym stanoviskom Národnej banky Slovenska. Prezентujú názory analytikov úseku meny, štatistiky a výskumu (ÚMS). Šírenie je povolené bez predchádzajúceho súhlasu, avšak s uvedením zdroja „Analytici ÚMS“. Ak nie je uvedené inak, časové rady sú sezónne očistené použitím vlastných sezónnych modelov.

V domácnostiach bez zmeny úverových podmienok sa očakávania mierne zhoršili. Ide však väčšinou o domácnosti, ktoré predpokladajú riadne splácanie svojich dlhov v budúcom roku. Približne pol percenta týchto domácností neočakáva riadne plnenie svojich záväzkov (0,44 % z celkového počtu zadlžených domácností a 0,32 % z celkového objemu retailových úverov). Osem percent z domácností, ktoré zatiaľ nepožiadali o zmenu úverových podmienok, plánuje túto zmenu v blízkej dobe uskutočniť, v rámci čoho už len 0,1 % plánuje požiadať o odklad splátok. Zdá sa, že domácnosti s negatívnym výhľadom svojich osobných financií sa už nespoliehajú na odklad splátok a uprednostňujú individuálnu dohodu so svojou bankou.

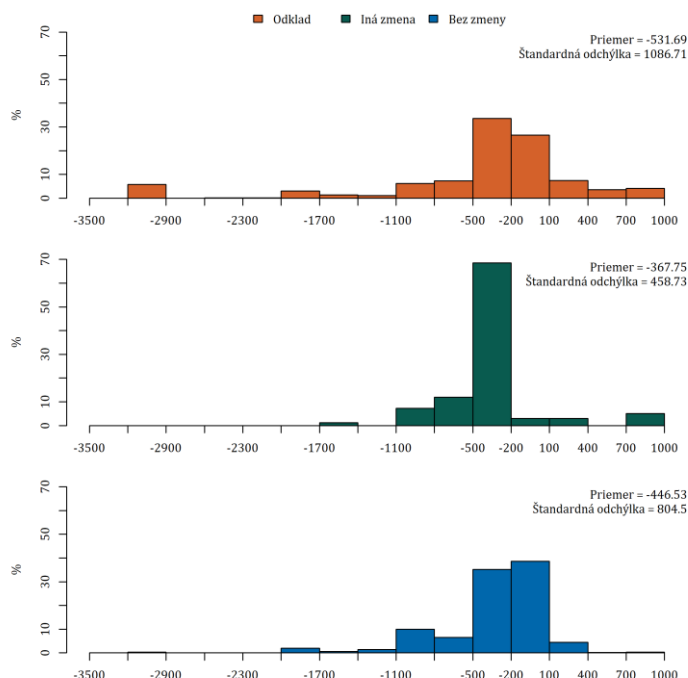
Graf 1 Očakávania zadlžených domácností ohľadom schopnosti splácať úvery v roku 2021

Poznámka: **Odklad** = domácnosti, ktoré využili odklad splátok; **Iná zmena** = domácnosti, ktoré si vybavili inú zmenu úverových podmienok; **Bez zmeny** = domácnosti, ktoré nepožiadali o odklad splátok ani inú zmenu úverových podmienok. Bez zmeny príjmovej situácie = domácnosti, ktorým sa príjem nezmenil; Áno = domácnosti, ktoré očakávajú, že sa po skončení koronakrízy vrátia na pôvodnú úroveň príjmu; Nie, ale finančná pomoc = domácnosti, ktoré neočakávajú návrat na pôvodnú úroveň príjmu, budú si však môcť peniaze požičať od rodiny alebo známych; Nie, ale schopní ďalej splácať = domácnosti, ktoré neočakávajú návrat na pôvodnú úroveň príjmu, ale budú schopné ďalej plniť svoje finančné záväzky; Nie a neschopní ďalej splácať = domácnosti, ktoré neočakávajú návrat na pôvodnú úroveň príjmu a zároveň nebudú schopné ďalej plniť svoje finančné záväzky.

Priemerný pokles príjmu domácností bez zmeny úverových podmienok sa viac než zdvojnásobil. Zatiaľ čo v druhej vlne prieskumu tieto domácnosti vykazovali v priemere 4 %-ný pokles príjmu oproti predkrízovému obdobiu, v aktuálnej vlne sa tento pokles zvýšil na hodnotu 9,5 %. Naopak domácnosti s odkladom, či inými zmenami úverových podmienok sa príjmovovo výrazne priblížili k hodnote z obdobia pred koronakrízou. Augustový 23 %-ný pokles príjmu týchto domácností sa znížil na hodnotu 12 %, avšak táto hodnota je stále vyššia než u skupiny domácností bez zmeny úverových podmienok. Medzimesačne tak príjem zadlžených domácností poklesol o 4 % na hodnotu 90 % predkrízovej úrovne, čo je blízko príjmovej úrovni z prvej vlny prieskumu (89% oproti predkrízovej úrovni). Aj tieto zmeny príjmu domácností môžu byť dôvodom vyššie spomenutého zlepšenia či zhoršenia ich očakávaní, ako aj dôvodom zvýšenia podielu domácností, ktoré ešte plánujú upraviť svoje úverové podmienky.

Graf 2 Zmena príjmu v auguste / septembri oproti predkrízovému obdobiu (€)

Poznámka: Údaje sú iba za domácnosti so zmenou príjmu. 33 % domácnostiam s odkladom splátok, 72 % domácnostiam s inou zmenou úverových podmienok a 64 % domácnostiam bez zmeny úverových podmienok sa príjem oproti predkrízovej úrovni nezmenil.

Ešte priaznivý vývoj epidemiologickej situácie v auguste a začiatkom septembra mal za následok, že veľká časť dlžníkov opäť naštartovala svoje podnikanie alebo sa vrátila do zamestnania. Výrazne však stúpol podiel dlžníkov, ktorí zaznamenali čiastočné zníženie tržieb, výpadok objednávok, či zníženie mzdy, odmien alebo pracovného času. Výdavky domácností sa o čosi viac priblížili predkrízovej úrovni a príjmová situácia domácností ako aj ukazovateľ schopnosti splácať úver ostávajú nezmenené, pričom najhoršie je na tom skupina domácností s odkladom. Vybrané charakteristiky sú graficky znázornené v prílohe.

Výsledky aktuálnej vlny prieskumu ukázali celkové zlepšenie očakávaní zadlžených domácností aj napriek miernemu poklesu výšky ich príjmu. Podiel domácností, ktoré neočakávajú riadne splácanie záväzkov, klesol približne o polovicu. Ešte stále si značná časť domácností plánuje vybaviť zmenu úverových podmienok, no odklad splátok plánuje využiť už len veľmi malá časť. Ďalšie vlny prieskumu preveria nakoľko sa súčasné zhoršenie epidemiologickej situácie prejaví na očakávaniach a finančnej situácii zadlžených domácností.

Referencie

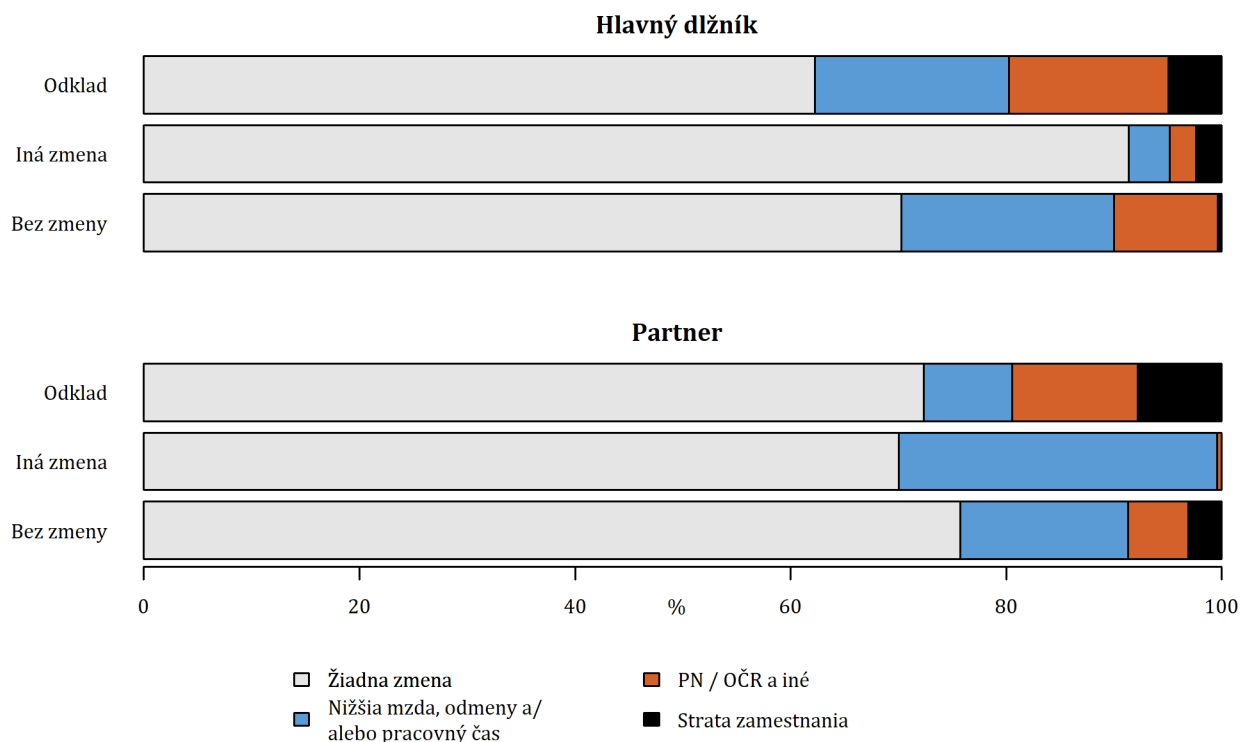
Cesnak, M., Cupák, A., Jurašková Kucserová, J., Jurča, P., Klacso, J., Košútová, A., Moravčík, A., Šuster, M. (2020a). *Vplyv koronakrízy na finančnú situáciu a očakávania zadlžených domácností* Príležitostná štúdia NBS č. 3/2020.

Cesnak, M., Cupák A. a Klacso, J., Šuster, M. (2020b). *Prieskum zadlžených domácností – výsledky druhej vlny*. Analytický komentár NBS 90/2020

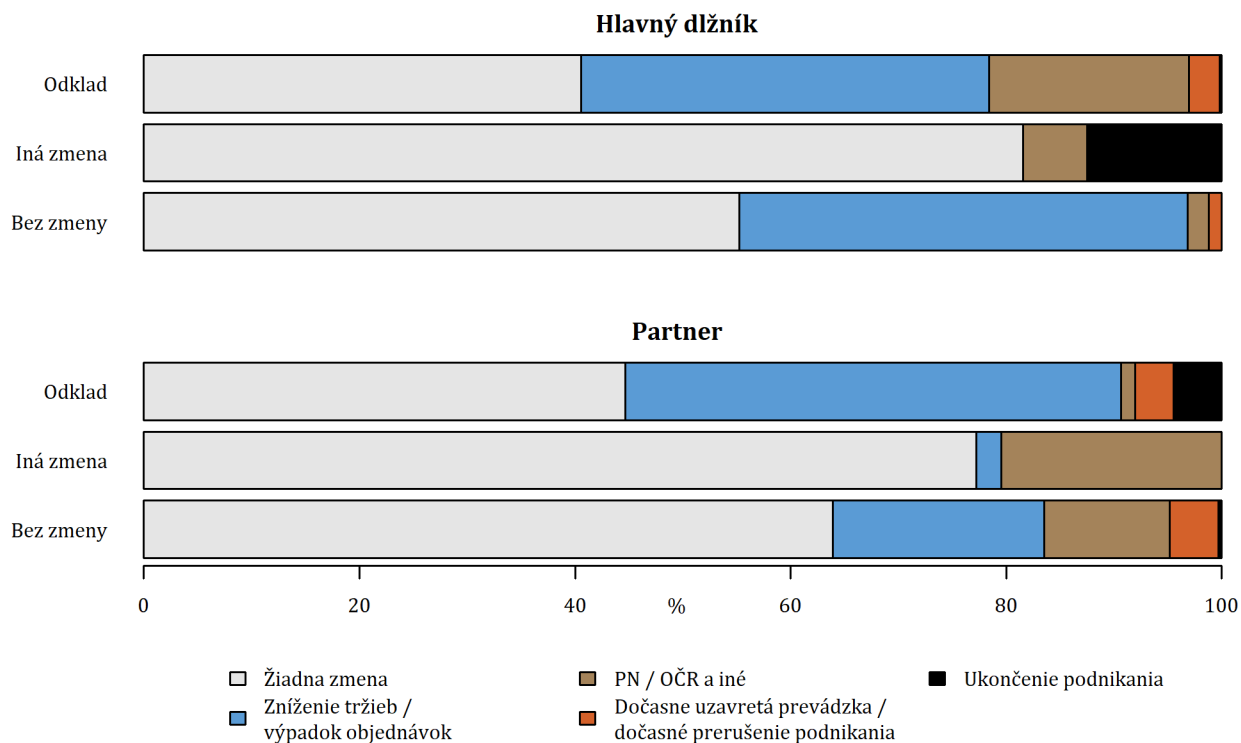
Martin Cesnak, Andrej Cupák, Ján Klacso, Martin Šuster
analytici@nbs.sk

Príloha – vybrané charakteristiky zadlžených domácností na základe tretej vlny prieskumu

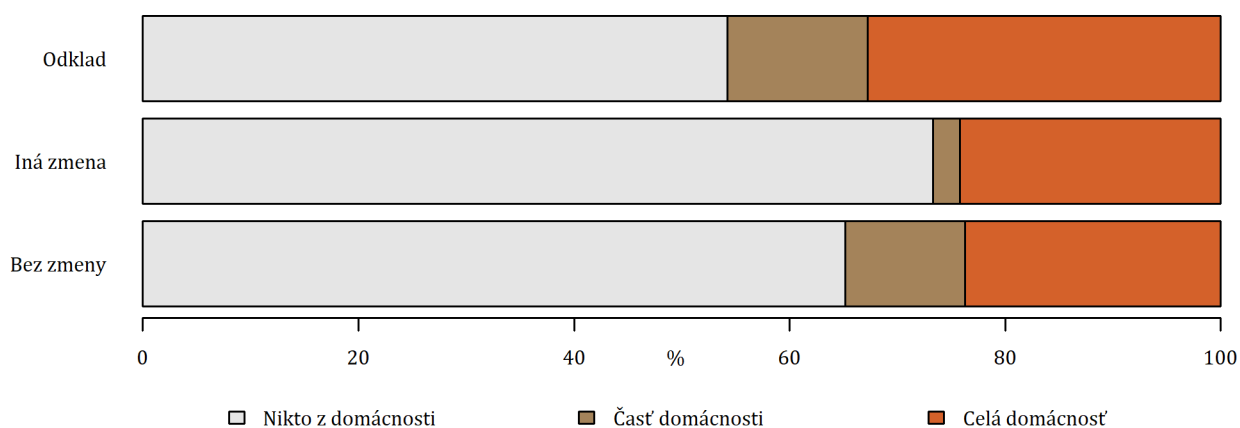
Graf 3 Vplyv pandémie na zamestnanie

Graf 4 Vplyv pandémie na podnikanie

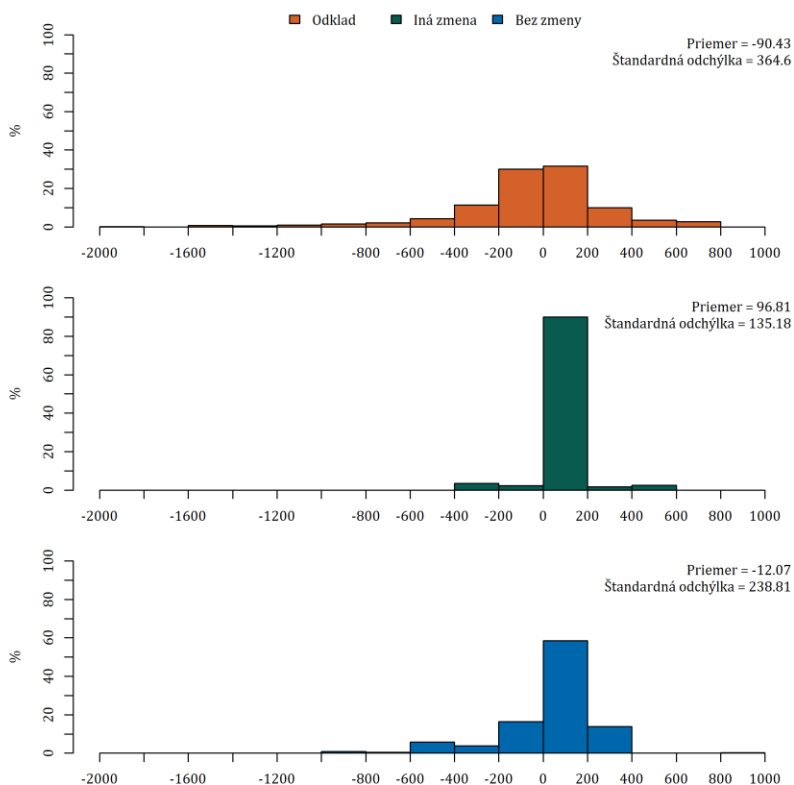

Graf 5 Negatívny vplyv koronakrízy na príjmovú situáciu domácností

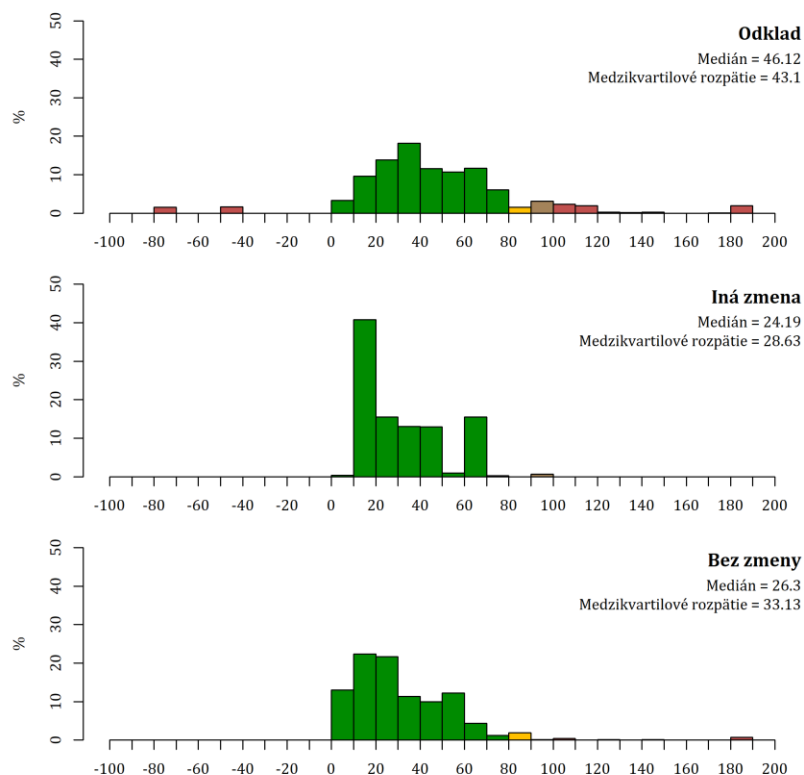
Poznámka: **Nikto z domácnosti** = žiadnemu členovi domácnosti sa nezhoršila príjmová situácia; **Časť domácnosti** = buď sa zhoršila príjmová situácia hlavnému dlžníkovi alebo jeho partnerovi; **Celá domácnosť** = Hlavnému dlžníkovi a aj jeho partnerovi (ak má) sa zhoršila príjmová situácia.

Graf 6 Zmena výdavkov v auguste / septembri oproti predkrízovému obdobiu (€)

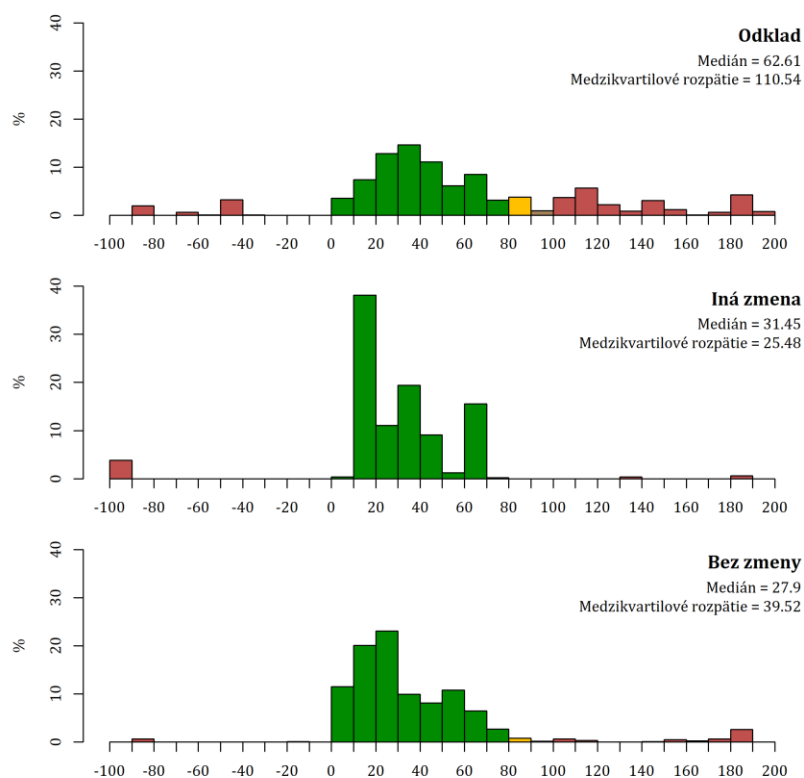

Poznámka: Údaje sú iba za domácnosti so zmenou výdavkov. 50 % domácnostiam s odkladom splátok, 57 % domácnostiam s inou zmenou úverových podmienok a 75 % domácnostiam bez zmeny úverových podmienok sa výdavky oproti predkrízovej úrovni nezmenili.

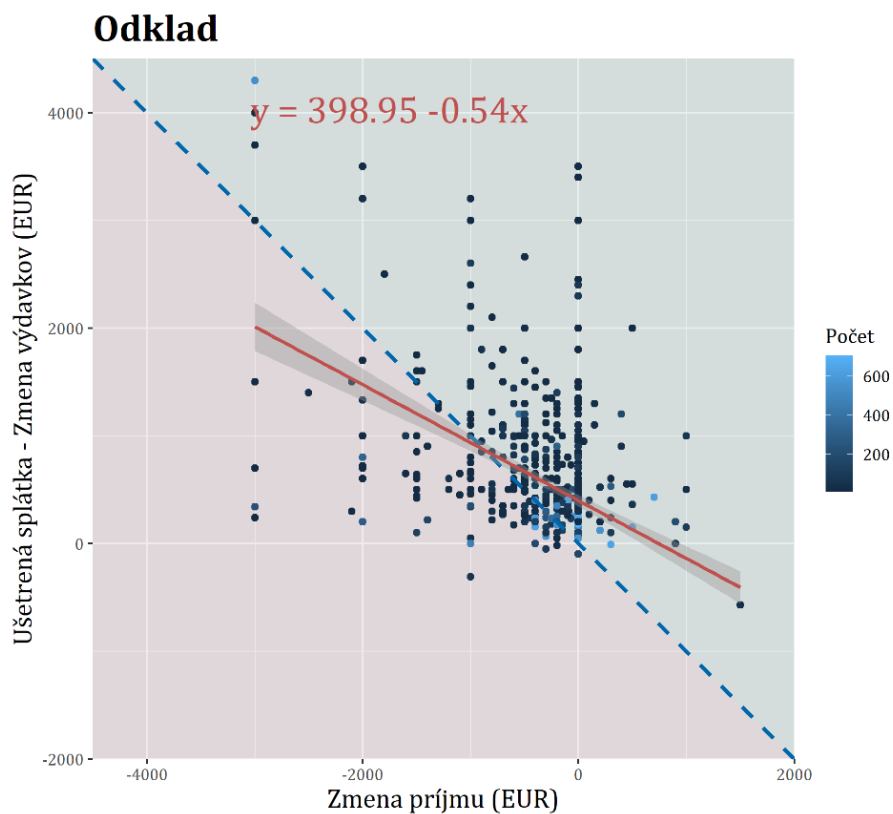
Graf 7 Ukazovateľ schopnosti splácať úver (DSTI) pred pandémiou

Graf 8 Ukazovateľ schopnosti splácať úver (DSTI) po epidémii

Graf 9 Pokrytie zmeny príjmu domácnosti pomocou odkladu splátok a zmeny výdavkov

Poznámka: modrá prerušovaná čiara = rovnovážny stav, v ktorom domácnosti odkladom splátok a zmenou svojich výdavkov pokryli zmeny svojich príjmov.

Červená rovnica znázorňuje odhad vzťahu medzi zmenou príjmu (x) a ušetrenou splátkou zníženou o zmenu výdavkov (y) pomocou metódy najmenších štvorcov.

Na grafe sú uvedené zmeny medzi začiatkom marca (predkrízový stav) a septembrom 2020.